

dankte voor Zijn onverdiende goedgunstigheid. Hem had dit huis te zegenen, en voor zich zelf des Heeren geleide vroeg op den dag van morgen, gelijk bescherming in den nacht. Daarna werd het stil; alleen rammelden nu en dan de kettingen der paarden.

Even geruisloos als hij gekomen was, ging de knecht weer naar zijn kamer en ter rust. Hij was diep getroffen. Neen, de man die zoo in zijn eenzaamheid bad was geen landlooper of dief. Toen de knecht den volgende morgen op was gestaan, vond hij den vreemdeling nog slapende, diep slapende. Hij wakte hem nog niet, maar ging naar Geertje, vertelde haar wat er gebeurd was en verzocht haar een ontbijt voor den man klaar te maken en 't hem te brengen. Geertje scheen daar niet veel lust in te hebben, zoodat de knecht zei:

„Nu je behoort er niet bang voor te wezen. 't Is een oud getuige en een braaf man.“ „Zeker omdat je zelf soldaat bent geweest?“ was 't antwoord. „Daar loopt ook veel schuim volk onder.“

„Hoor eens Geertje,“ sprak de knecht, „ik weet wat ik zeg. Ik had het in 't eerst er ook niet op begrepen, maar zijn papieren zijn goed, en toen ik gisteravond naar bed wou gaan, hoorde ik hem beneden in den stal bidden, neen — 't was of de dominee het deed. En hij was toch moederziel alleen. Zie je, ik ben ook niet zoo vroom, maar ik zeg je, wie zoo bidt, als er geen mensch bij is, dat is geen slechte kerel.“

Een uur later trad Geertje den stal binnen, met een paar fiske boterhammen en een kan melk bij zich. Zij zette 't een en ander neer op een bankje, en trad toen den vreemdeling nader, die op een kist zat, bezig een brief te lezen. Hij zag op toen het meisje naderde. Geertje wilde hem uitnodigen tot zijn ontbijt, doch nauwelijks had zij een nieuwsgierigen blik op den man geworpen, of zij gaf een geweldig schreeuw, en zou gevallen zijn, zoo de vreemdeling haar niet haastig bij den arm had gegrepen.

Zoo luid een kreet had het meisje gegeven, dat de andere dienstboden, die niet ver van daar in de keuken waren 't hoorden, en, wetend wie er in den stal was, haar onmiddellijk te hulp snelden. Vreemd zagen zij op. Geertje zat op een kist, doodsbek, met het hoofd tegen de muur leunende, en onderstaand door den vreemden man, in armoedige planje, en bijna even bleek als zij. De oogen van het meisje waren gesloten; zij ademde diep en zwaar. De kenmerkende pompte haastig wat water en toen Geertje gedronken had en de oogen weer oploeg, was 't eerste woord dat uit haar mond kwam:

„Vader!“

Verbaasd zagen de dienstboden, bij wie zich nu ook de knecht gevoegd had, den vreemdeling aan, die zijn arm om het meisje had geslagen, ten einde haar te steunen. 't Kostte hem blijkbaar moeite zich staande en goed te houden, doch hij vermaande zich, al kwamen hem de tranen in de oogen.

„Ken je dat meisje?“ vroeg de knecht eindelijk.

„'t Is mijn dochter, mijn eenig kind“, was 't antwoord, waarbij de man luid begon te snikken.

„Dat begreep ik dadelijk“, fluisterde de kenmerkende. „Zie je dan niet, hoe ze sprekend op elkaar lijken? Maar de man ziet er uit als de dood.“

„Zijn dochter op 't oogenblik ook“, sprak de knecht. „Jelbi moet zien, dat je haar weer in der fatsoen zet. Ik zal mijnheer even waarschuwen. Mevrouw bemoeit zich toch met niets.“

De schok dien Geertje gekregen had door de ontroering over 't plotseling weeten van haar vader, na zooveel jaren, was hevig geweest. Gelukkig echter kwam zij — de menschen waren toen minder reuwigachtig dan nu — spoedig weder tot zichzelf. Zij sloeg de oogen op, en zag haar vader lang, heel lang aan. Hij legde haar handen in de zijne en bleef zoo staan, terwijl de meiden Geertje nogts, 't voor den schrik 't drinken gaven. Weldra verscheen de knecht, die „orders“ had om den vreemdeling bij mijnheer te brengen. De gast volgde den bediende, maar 't was met zoo wankelende schreden, dat de knecht zei: „Kamerada, je moet eerst wat eten, anders houd je 't niet vol.“ Of nu al de ander zei, dat hij niet eten kon, dit baatte weinig. De knecht beriep zich weer op zijn „orders“. Toen die nagekomen waren, werd Geertjes vader bij den kapitein gebracht, die na enkele gedane vragen en verkregen antwoorden zei:

„Mijn raad is, dat je hier nog blijft. Ik geef je dochter vrijaf, want je zult wel wat te verhandelen hebben. Wil je gaan dat staat je vrij, maar ik verals, als ik je aanzie, dat je toch vandaag de haven niet halen zoudt. In alle geval, voor je gaat, wil ik je nog wel eens spreken.“

De ander zei vriendelijk dank, en nam met vreugd het aanbod aan. Toen begaf hij zich weder stalwaarts, doch vond er Geertje niet, die naar haar kamer was gebracht. Daar kon hij nu met haar spreken. Zij was reeds in zoover hersteld, dat zij geen hulp van anderen meer behoefde, en niets verlangde dan rustig met vader alleen te zijn.

Toen zij echter den laatsten weder aanzag, terwijl hij naast haar zat met den arm om haar heen geslagen, schrikte zij opnieuw. Wat was hij veranderd! Zij kon hem zich nog voorstellen als een gezond, krachtig man, blozend van gelaat en sterk als twee anderen. Thans zag hij er uit als een, die 't niet lang meer zou maken; de wangen waren ingevallen, de oogen stonden flauw, en zij beoefde nu niet meer, als toen zij een kind was, te vreezen, dat vaders stevige handdruk haar zeer zou doen. Hoe ontdeed zij ook op 't oogenblik mocht wezen, toch zag zij er, bij vader vergeleken, al ras weer voortreffelijk uit.

Doch er was nog meer bij vader veranderd, dan het uiterlijk. Dat bleek, tot groote verbazing zijner dochter, al aanstonds. Want toen zij, na even zijn haastige vraag naar moeder te hebben beantwoord, nog meer wilde vertellen, sprak hij:

„Mijn lieve kind, wacht even. Laat ons eerst God danken, die ons zoo wonderbaar en onverwacht weer bij elkaar brengt.“

CORRESPONDENTIE.
Ds. P. te W. Het gevraagde antwoord hebben we nu per J. B. gegeven.
G. B. te A. Zoodra mogelijk.

HOOGENBIRK.
INGEZONDEN STUKKEN.
(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie).

ONS KERKEGEZANG.
In de *Heraut* van 8 April zegt Dr. Kuyper: De gemeente moet leeren zingen. Welnu, de onderzending gewijst hier in de Ger. kerk waar de heer C. G. Stomps organist is, ledereen Zondag, dat de gemeente leert zingen, wanneer de organist speelt en de gemeente, door 't orgelspel daartoe gebracht, zingt, zoals ik in mijn artikel „Verbetering kerkgezing“ aangaf.

Onder het gewone kerkgezing zingen er velen mee, die niet verstaan wat zij zingen, en voor een groot deel heeft daaraan schuld dat afbreken en rusten midden in een zin en het binden van het einde van den eenen zin aan het begin van den volgende zin. Dat dit werkelijk zoo is, is mij meermalen gebleken, o. a. dikwijls bij kinderen, die psalmverzen van buiten geleerd hadden, waarvan zij blijkbaar weinig begrepen; doch zoodra hun 't psalmvers goed voorgelezen werd, ging hun een licht op.

Hier nu in onze kerk wordt niet alleen volgens de leestekens gespeeld en gezongen, doch ook overeenkomstig de betekenis der woorden: niet zelden, wanneer de inhoud zulks vraagt, wisselt onder één en hetzelfde vers het piano en forto, het crescendo en diminuendo elkaander af, verandert het karakter, de kleur van het orgelgeluid en ook het tempo.

Wat brengt dat met zich mee? De gemeente kan nu niet gedachteloos er maar op los zingen. Ze moet opletten, ze moet zich rekenschap geven van 't geen ze zingt. Dat doet ze.

En 't gevolg is: de gemeente is zich bewust, gevoelt wat ze zingt en geeft uiting aan hetgeen 't psalmvers de ziel doorleven doet, en dat op beschaafde wijze.

Dat is toch het meest gewenschte. Zulke psalmgezing maakt indruk op wie het hoort. Het onderscheidt zich gunstig van het gezing in zoo menige andere kerk.

Het vraagt echter van den organist veel liefde, veel toewijding, doch dat is deze aan zijne roeping verschuldigd.

Dit is nu niet een beeld in den geest ontworpen en slechts geteekend op papier, maar een beeld dat realiteit erlangde.

In die wijze van zingen ligt mijns inziens, en de praktijk bevestigt zulks, de oplossing om met de ons ten dienste staande psalmberijming en melodien het kerkgezing zoo goed mogelijk te maken. Het ideale zal slechts bereikt kunnen worden, wanneer niet slechts „angstuk en speelsuk in opzet, bouw en voleinding op elkaander passen“, doch wanneer ook de tijdruimte en de daling en stijging der tonen in overeenstemming met de woorden zijn.

Nog onlangs betitelde mij eene dame hare groote ingenomenheid met deze wijze van zingen en sprak hare verwondering uit, dat de gemeente zoo goed daarin met het orgel meeging en het gezing zooveel beter geworden was.

Wat aangaat hetgeen de heer v. d. Vlies over deze wijze van zingen zegt, is volkomen waar, en was ik mij er niet van onbewust. Doch gaat de symmetrie der regels van zulk een psalmvers ook niet teloor, wanneer het goed voorgelezen wordt; of moet daarbij de ritmus voorzitten en niet de betekenis der woorden? Hier is schuld bij den dichter, en niet bij hem die leest of zingt. En wat betreft de periodenbouw van de melodie, zeker, deze wordt op de wijze niet zelden uit elkaar gerukt. Doch waar men een van beiden moet prijsgeven en offeren aan het andere, daar vraag ik: wat is het voornaamste, wat moet behouden blijven: de zin, de betekenis der woorden of de melodie?

Naar mijne meening het eerste; de melodie beschouw ik als illustratie van de woorden.

Nog een aanmerking op hetgeen J. E. Hauser zegt: „Der Dichter, welker eener Melodie sein Lied anpassen will, darf den Periodenbau derselben nicht unbeachtet lassen.“ Hier worden de zaken omgekeerd. Niet een gedicht moet gemaakt op een bestaande melodie, maar een melodie moet gemaakt op een bestaand gedicht. Het eerste kan niet, wel te verstaan, indien men van een melodie niet slechts vraagt, dat ze in opzet en voleinding past op het gedicht, doch ook, dat haar *tonen-gang* overeenstemt met de woorden. Dat schijnt door velen niet ingezien te worden en zou aan dezen door voorbeelden en uitvoerige besprekking duidelijk gemaakt dienen te worden. Het gebruik, dat een vers op de eene of andere melodie gezongen wordt, wanneer slechts de bouw van deze zich daartoe leent, zal wel de oorzaak zijn, dat het gevoel daarvoor niet gewekt werd. Voor wie het eenmaal vat, is het echter zoo helder als glas, en hij ziet dan tevens dadelijk in, dat één melodie voor twee of meer verschillende verzen een ongerijmdheid is.

Het ideale zou wezen een nieuwe, goede psalmberijming en daarop gemaakte nieuwe melodien voor ieder vers. Dat is echter voor alsnog een utopie.

Ten slotte wensch ik er nog op te wijzen, dat ik, geen organist van beroep zijnde, doch dilettant, niet alleen sta met deze mijne meeningen. Zoo o.m. de heer A. van Os, de kundige organist der Nieuwe kerk te Middelburg, die stellig geteld kan worden onder hen, welke de heer v. d. Vlies „witte raven“ noemt en die zich bovendien zeer interesseert voor vocale muziek; deze is geheel dezelfde denkbeelden toegedaan, welke ik in mijn vorig opstel en hier uiteenzette.

B. H. STOMPS.

Middelburg.
[Juist de bescheidenheid van den geachten schrijver noopt ons hem plaats af te staan. Red.]

Geretormeerde Gezindheid.

Geretormeerde Kerken.

BEROEPEN: Sneek B. H. M. Dethmers, te Paesens — Nieuw Dordrecht, L. H. Duin, te Uelsen (Graafsch Benthem) — Looij, G. van Velzen, te Ede o d Veluwe — Strijen, L. J. C. Kreijl jr., cand. te Baarn — Grijskerke, H. J. Schenck, te Dijkshoorn c. a. — Neede, B. B. van den Hooft, te Domburg.

AANKOMEN: Veenwoudsterwal, A. Terpatra, cand. te Kampen.

BEDANKT: 's Gravenhage, J. C. van Mantgem, te Hijken — Overook, Langendijk, M. Mulder, te 's Bosch — Broek, J. van der Linden, te 's Gravenhage — Anjum, J. J. Berends, te Maasland — IJlst, B. J. Heeres, te Hantum.

Nederlandsche Hervormde Kerk.

BEROEPEN: Nieuw Helvoet, G. van der Brug, cand. te 's Gravenhage — Everdingen, B. C. Verhagen, cand. te Utrecht — Amsterdam, L. Hel dring, te Rotterdam — Zuidhorn, H. J. André, te Wierum — Nieuw Dordrecht R. K. Dijksterhuis, te Tolbert c. a. — Den Bommel, H. Snel Chrz., te Dijkshoorn — Bruinisse, C. Waard, te Dijkshoorn — Delft, H. van Griet, te Dijkshoorn — Smaer, A. Rooden, te Bergum — Oosterland, J. Hoovers, te Graft — Aalten, A. J. Wartenas, te Bredevoort — Deinum c. a., P. Meindersma, te Schildwolde — Kollum, C. Th. Cramer van Baumgarten B.J., te Blijham.

AANKOMEN: Bergeyk, Jac. Anspach, te Eck en Wiel — Slidrecht, H. ten Kato, te Amerongen — Bedankt: Zuidhorn, H. J. A. Douwes Jr., te Wierum — Zutten, N. Jolles, te Zwolle — Hazerswoude, J. H. W. Kalkman, te Woerden — Boskoop, W. Bax, Kolkhorst, — Sneek, C. J. Mulder, te Loppersum — Harich en Rijkshuizen, A. van der Stijp, te Monster — Goudswaard, J. van Ingen te Heide — Maasland — H. Mets, te Rotterdam — Hillaard, R. Hazelhof, te Schalum — Bergambacht, H. Doornveld, te Kerkwijk — Breda, J. de Mol Moncourt, te Drogelum — Noorden, P. Bongers, te Kamerik c. a. — Mijldrecht, J. Lammerts van Bueren, te Bunnik.

Advertentien.

Door 's Heeren goedheid werd ons heden geboren:

STEPHANUS JOHANNES PAUL.
C. W. J. VAN LUMMEL.
C. VAN LUMMEL.
NIJMAN.

Delft, 21 April 1900.

L. G. WEISZ & Co.,

Commissionnairs in Effecten,
WESTERMARKT No. 21
AMSTERDAM.

Bij D. DONNER, te Leiden, is verschenen:

Johannes' Evangelie
aan de Gemeente toegelicht

DOOR

Ds. J. VAN ANDEL.

Prijs ingenaaid f 2.75. Gebonden f 3.25.

Is verschenen bij A. FISSCHER, Boekhandel, Utrecht:

SALOMO'S HOOGLIED, 2e Deel.

Elf leerredenen over het vierde, vijfde en zesde hoofdstuk, van Ds. H. HOEKSTRA, te Arnhem. Prijs f 1.50; in linnen band f 1.80. Na ontvangst van postw. franco toezending.

Verschenen:

De Crisis in Zuid-Afrika,

DOOR

Dr. A. KUYPER.

Uit de *Revue des deux Mondes* vertaald

DOOR

C. K. ELOUT.

Prijs f 0.50.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP

BOEKHANDEL

VOORHEEN

HOEVEKER & WORMSER

Amsterdam.

Pretoria.

VERSCHENEN:

IGNAS PRINSLOO.

Een verhaal uit den tijd der Voortrekkers in Natal.

(Vervolg op „PIET UIJS“),

DOOR

C. W. H. VAN DER POST,

te *Fauresmith* (Oranje-Vrijstaat).

Met ongeveer 50 teekeningen van WILLEM STEELINK.

Dit boek is het eerste dat de leden der Vereeniging ter bevordering van Christelijke Lectuur voor hun Idmaatschap 1900 ontvingen.

In den handel kost het f 1.20 ingenaaid en f 1.50 gebonden.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP

BOEKHANDEL

VOORHEEN

HOEVEKER & WORMSER.

Amsterdam.

Pretoria.

Verschenen bij W. KIRCHNER, Rozengracht 55, Amsterdam:

HAAR IDEALEN,

door JOHANNA BREEVOORT.

Prijs f 1.90. — In prachtband f 2.40.

Dit boek, met groot talent geschreven, stelt, tegenover de moderne vrouwenromans, de positie der vrouw, zooda die in Gods Woord is geteekend, in het licht.

ZUID-AFRIKA.

Van Amsterdam naar Pretoria.

Acht maanden in Zuid-Afrika,

DOOR

J. A. WORMSER.

Met 80 platen en portretten.

Ingenaaid f 1.90. In fraaien stempelp. f 2.50.

PIET UIJS,

of lijden en strijd der Voortrekkers in Natal,

DOOR

C. W. H. VAN DER POST,

Consul-Generaal der Nederlanden en Lid van den Volksraad van Oranje-Vrijstaat, te *Fauresmith*.

Met 46 illustratiën van WILLEM STEELINK.

Ruim 200 bladzijden.

Prijs f 1.20. In prachtband f 1.50.

Afrikaner, wees Uzelf!

Romantische Schetsen uit Zuid-Afrika,

DOOR

A. J. VAN DER WALT,

te Gatsrand (Z. A. R.).

Prijs f 1.75. — Gebonden f 2.25.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP

BOEKHANDEL

VOORHEEN

HOEVEKER & WORMSER.

Amsterdam.

Pretoria.

JOHANNES KRAMER & Co.,

Dam 15-17 en Vijgendam 12, Amsterdam.

Kopen en verkoopen EFFECTEN, diverse LOTEN en vreemde COUPONS Wisselen Gouden, Zilveren MUNTEN en vreemde Banknoten. Sluiten PROLONGATIEN en BELEENINGEN. Nemen gelden à DEPOSITO 1/2 pCt. onder prolongatiekoers. Betragen tot en met Duizend Gulden worden op vertoon terugbetaald.

Amsterdamsche Maatschappij van Levensverzekering.

Gevestigd te AMSTERDAM, Kellersgracht 729.

Maatschappelijk Kapitaal: Een Millioen Gulden.

Commissarissen:

Mr. Th. HEEMSKERK, L. J. S. VAN KEMPEN, H. W. VAN MARLE, Jhr. Mr. F. DE SAVORNIN LOHMAN, J. E. N. Baron SCHIMMELPENNINGK VAN DER OYE.

Directeuren: H. J. VAN VULPEN en H. SERET.

De Maatschappij sluit alle soorten verzekeringen

KAPITAAL en LIJFrente tot elk bedrag.

Dagen van Goede Boodschap

DOOR

Dr. A. KUYPER.

Deel I. In den Kerstnacht. Deel III. De Paaschmorgen.

„ II. Oud- en Nieuwjaar. „ IV. Op den Pinksterdag.

4 deelen ingenaaid f 3.60; in 4 fraaie stempelpanden f 5.60;

elk deel afzonderlijk ingenaaid f 1.20; gebonden f 1.75.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP

BOEKHANDEL

VOORHEEN

HOEVEKER & WORMSER.

Amsterdam.

Pretoria.

ALS GIJ IN UW HUIS ZIT.

MEDITATIËN voor het huislijk saamleven,

DOOR

Dr. A. KUYPER.

Prijs ingenaaid f 1.90; gebonden f 2.40.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP

BOEKHANDEL

VOORHEEN

HOEVEKER & WORMSER.

Amsterdam.

Pretoria.

Alom verkrijgbaar:

Afrikaanders Krijgszang.

Op de bekende oud-Nederlandsche wijs „Berg op Zom! Houd u vroom!“

Aan de moedige strijders van Transvaal en Oranje-Vrijstaat,

opgedragen door eenige Nederlanders.

MUZIEK VOOR ZANG EN PIANO.

..... Dit lied trilt van leven, de woorden er in tintelen van innerlijken gloed, en het doet ons tot beschamens toe erkennen, hoe machtig onze vaders door den poetischen drang waren aangegrepen, zoo men dit lied vergelijkt met veel dat thans onder ons gedicht, zoo niet maar gerijmd wordt.

Dit vers is *poëzie*, volkspoëzie, het is zoo, maar als zoodanig een brillant van het echte water.... (De Heraut).

De netto opbrengst dezer uitgave wordt aangewend ten bate der Republieken.

Prijs f 0.40.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP

BOEKHANDEL

VOORHEEN

HOEVEKER & WORMSER.

Amsterdam.

Pretoria.

VERSCHENEN:

Band aan het Woord.

ANTWOORD OP DE VRAAG:

Hoe is eene Universiteit aan het Woord van God te binden?

VOORGEDRAGEN OP DE

Meeting gehouden te Middelburg op 28 Juni 1899

DOOR

Dr. A. KUYPER.

Prijs f 0.40.

NAAMLOOZE VENNOOTSCHAP

BOEKHANDEL

VOORHEEN

HOEVEKER & WORMSER.

Amsterdam.

Pretoria.

EXCELSIOR.

Geïllustreerd Tijdschrift voor Noordlands Volk, ONDER REDACTIE VAN

A. J. HOOGENBIRK

en

J. A. WORMSER.

Prijs per jaargang (12 Nrs. à 16 pagina's en 12 Nrs. à 8 pagina's) f 3.50.

De jaargang 1900 zal geregeld platen naar nieuwe op het oorlogsterrein in Zuid-Afrika genomen photo's bevatten, met beschrijving, meest ontleend aan particuliere correspondentie.

In de dit jaar verschenen Nrs. vindt men reeds de volgende platen: In het Joubertspark te Johannesburg, Gebarricadeerde winkel in Johannesburg, Vluchtende „Hervormers“ in den spoorwag te Johannesburg, Boerencommando uit Pretoria naar Natal vertrekkende. Geestdrift bij het vertrek der troepen uit Pretoria naar Oranje-Vrijstaat. Aankomst van krijgsvangenen te Pretoria, 22 October 1899. Aankomst van krijgsvangenen te Pretoria, 1 November 1899. Een van de groote Creuzot-kanonnen der Boeren. Verzend van ammunitie uit Pretoria. Commandotrein te Pretoria. Aankomst van „Het Roode Kruis“. Boeren in een veldtent bij Ladysmith.